

Адреса: 01030, м. Київ, вул. Богдана Хмельницького 32, оф. 29, тел./факс: +38 (044) 234 93 20
www.center-life.org www.tobaccocontrol.org.ua

Аналітична довідка

Збільшення ставок акцизу на стіки тютюнових виробів для електричного нагрівання у 2021 році є цілком виправданим як для підвищення бюджетних надходжень, так і для громадського здоров'я

У ЗМІ¹ з посиланням на дослідження Науково-дослідного інституту фіскальної політики Університету Державної фіскальної служби України² поширюються заяви про те, що *«підвищення акцизів на стіки для систем нагрівання тютюну одразу у понад чотири рази призведе до втрат державного бюджету на суму понад 9 млрд грн»*.

Насправді, назване дослідження не містить розрахунків щодо 9 млрд грн, а лише посилається на презентацію Федерації роботодавців України (ФРУ)³, де і наведено відповідні розрахунки.

Про що йдеться?

У січні 2020 року Верховна Рада ухвалила законопроект 1210, який в травні підписав Президент, і тепер це Закон 466⁴. Закон, зокрема, передбачає, що з 1 січня 2021 року, стіки для тютюнових виробів для електричного нагрівання (ТВЕН), які наразі оподатковуються акцизом за 1 кг тютюну, будуть оподатковуватися на рівні мінімального акцизного податку на 1000 сигарет. Один стік містить 0,3 грама тютюну, тому наразі за пачку з 20 стіків (ціною 53 гривні) акциз становить 6,85 гривні (13%), а у 2021 році він має бути збільшений до 29,13 гривні. Надалі, до 2025 року, ставка акцизу на стіки має підвищуватися на 20% щорічно, як це передбачено і для сигарет.

У презентації ФРУ порівнюють чинне законодавство та альтернативну пропозицію, яка передбачає щорічне 35% підвищення ставки акцизу на стіки, починаючи з 2021 року. Автори прогнозують, що чинний закон призведе до падіння реалізації стіків, а ось при збільшенні акцизу на них на 35% щороку їх продажі нібито мають зрости. Автори з ФРУ визнають, що, збільшення ставки акцизу на ТВЕН у 2021 році призведе до зростання податкових надходжень від ТВЕН (акцизів та ПДВ) з 1,7 мільярда грн у 2019 році до 3,4 мільярда гривень у 2021 році. Згідно з прогнозом ФРУ загальні надходження від акцизу на ТВЕН та електронні сигарети у 2021 році мають скласти 4,4 млрд гривень, а при запровадженні альтернативної пропозиції – лише 4,0 млрд, на 10% менше.

¹ <https://tsn.ua/groshi/derzhava-vtratit-ponad-9-mlrd-grn-cherez-rizke-pidvischenni-akciziv-doslidzhennya-1577551.html>

² http://ndi-fp.nusta.edu.ua/files/doc/2020_Book_TobaccoTax.pdf#page=72&zoom=auto,-98,459

³ <https://drive.google.com/file/d/1Yk4JvhSjpWO44vYtdj8aBYIJNwbEXp7J/view>

⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#n2>

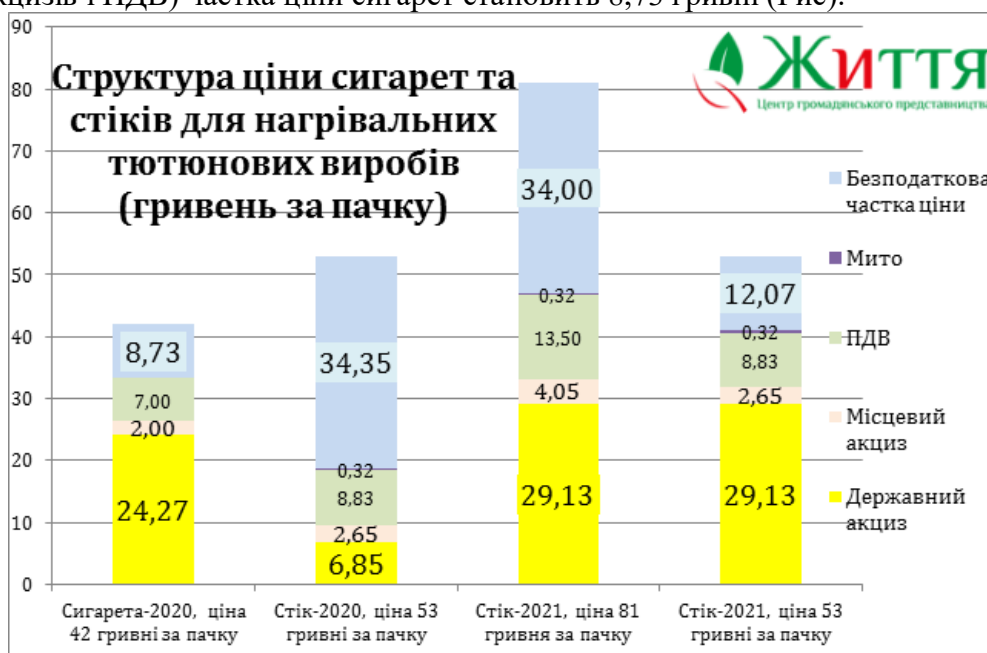
А де ж прогнозовані 9 мільярдів втрат бюджету?

Вони прогнозовані лише на чотири подальші роки та лише у порівнянні з альтернативною пропозицією, бо у 2022-2025 роках запропоноване щорічне зростання ставки акцизу на ТВЕН на 35%, що вище, ніж 20% у чинному законі. Але і в сценарії ФРУ при запровадженні передбачених чинним законом ставок державний бюджет у 2025 році отримає від акцизів на ТВЕН 4,6 мільярда гривень, майже на 3 мільярди більше, ніж у 2019. Тобто буде реальне зростання надходжень до бюджету, яке порівнюється з дуже оптимістичним (для виробників ТВЕН) прогнозом, а не з теперішньою ситуацією.

Автори з ФРУ прогнозують, що при збільшенні акцизу у 4 рази ціна пачки стіків зросте. Ні, не в 4 рази, а з 50 до 80 гривень за пачку, тобто на 60%. При цьому вони прогнозують зменшення реалізації стіків з 3 млрд. штук 2020 року до 1,5 мільярди 2021 року (на 50%). Цінова еластичність сигарет в Україні за останні роки в середньому складала -0,3, тобто при збільшенні ціни сигарет на 10% їх реалізація скорочувалася на 3%. Аналогічно, при зростанні ціни на 60% реалізація стіків має зменшитися на $60 \cdot 0,3 = 18\%$, тобто їх реалізація у 2021 році має бути $3 \cdot (1 - 0,18) = 2,46$ млрд. При ставці акцизу 1456 грн за 1000 стіків прогнозовані акцизні надходження до Державного бюджету: $2,46 \cdot 1,456 = 3,5$ млрд гривень. Прогнозовані надходження від ПДВ та місцевого акцизу на ТВЕН – 2,1 мільярда гривень.

Проте, надходження можуть бути меншими. По-перше, через те, що імпорт стіків, скоріш за все, різко зросте наприкінці 2020 року, щоб сплатити акцизи за низькими ставками до їх збільшення у січні 2021 року, тому буде штучне зростання надходжень від ТВЕН у 2020 році. Відповідно, у перші місяці 2021 року імпорт стіків буде майже припинено, щоб реалізувати завезене у 2020 році, і тому надходження різко скоротяться, але згодом зростуть. По-друге, виробники ТВЕН можуть маніпулювати ціною стіків.

За даними Державної служби статистики, у травні 2020 року середня ціна сигарет в Україні становила приблизно 42 гривні за пачку з 20 сигарет. Безподаткова (тобто без державного та місцевого акцизів і ПДВ) частка ціни сигарет становить 8,73 гривні (Рис).

ТВЕН VS. Сигарета

Пачка з 20 стіків Heets у червні 2020 року мала ціну 53 гривні. Безподаткова (без акцизів, ПДВ і мита) частка ціни - 34,35 гривні, тобто майже у 4 рази вище, ніж для сигарет. Сигарета в середньому містить 0,75 грама тютюну, а стік - 0,3 грама. Якщо рахувати на тютюн, то безподаткова ціна стіків мала б бути 3,49 гривні, у 10 разів менше, ніж зараз.

Прогноз ФРУ будується на тому, що виробники стіків спробують залишити свою надвисоку безподаткову частку ціни. У такому випадку, роздрібна ціна стіків буде не менше 80 гривень (Рис.). Проте, якщо у 2021 році ціна стіків залишиться на рівні 53 гривні за пачку, то їх безподаткова ціна буде все одно на 40% вищою, ніж у сигарет.

Те, що стіки мають занадто високу ціну, підтверджує і звіт Філіп Морріс Інтернешнл за 1 квартал 2020 року⁵. Ось, що там, зокрема, написано: **«В першому кварталі 2020 року загальний (сигарети + ТВЕН) ринок в Україні зменшився на 6,5%, головним чином, через викликане акцизом зростання цін... Протягом кварталу, чистий прибуток збільшився на 35,1%, головним чином, завдяки зростанню обсягів продажу нагрівальних тютюнових виробів»**. Таким чином, прибутки від ТВЕН були настільки великими, що дозволили з великим запасом пережити збитки від зменшення продажу сигарет.

Таким чином, запровадження передбачених чинним законом ставок акцизу на стіки в будь-якому випадку призведе до зростання надходжень до Державного бюджету. Прогнозовані деякими авторами «втрати» є безпідставними, бо вони побудовані на маніпулятивних прогнозах. Зростання акцизів на всі види тютюнових виробів, а також на електронні сигарети та рідини для них, призведе не тільки до збільшення надходження до бюджету, але і до скорочення споживання цієї смертельної продукції населенням України, в першу чергу, молоддю. Вплив збільшення акцизів має бути підсилений запровадженням інших ефективних заходів контролю над тютюном, які передбачені законопроектом 2813.

Костянтин Красовський, експерт з контролю над тютюном ГО «Життя»

⁵ <https://philipmorrisinternational.gcs-web.com/static-files/ae8cf52-5beb-4c30-928a-949ce7631959>